

Naslov originala:
THESE DAYS
Lucy Caldwell

Copyright © Lucy Caldwell, 2022. All rights reserved. Published by
arrangement with PLIMA d.o.o
Copyright © srpskog izdanja Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik:
Ivan Isailović

Izvršna urednica:
Tamara Sokić

Prevod:
Jelena Jokanović

Lektura i korektura:
Tamara Sokić

Dizajn korica:
Dragana Nikolić

Prelom:
Ivan Isailović

Štampa:
F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs

LUSI KOLDVEL

OVI DANI

Prevela s engleskog
Jelena Jokanović

KONTRAST

Beograd, 2025.

*Za taj april i maj
I april i maj tokom kojih sam ovo napisala
I sve one koji tek slede*

Niko se sada ne oseća dobro ili srećno. Niko u ratno doba ne može da se otme iluziji da će se, kad se rat završi, sve vratiti na svoje i da ćemo biti istih godina kao kad je počeo i u mogućnosti da nastavimo gde smo stali. Ali Janusov hram ima dvojna vrata i vrata za rat i vrata za mir su jednako označena jednostavnim rečima: nema nazad. I mrtvi nisu ništa više nepovratno mrtvi nego što su živi nepovratno živi.

SILVIJA TAUNSEND VORNER, PRIVATNA PREPISKA

Ovi dani, iako izgubljeni, biće svi tvoji dani.

LUIS MAKNIS, „SELVA OSCURA”

BOMBARDOVANJE DOKOVA

1.

Ema se prva budi.

Ema je provela onaj deo noći koji je protekao do ovog trenutka trčeći, pretražujući – jureći kroz hodnike svojih snova. Kad je konačno našla svoju nadzornicu, Silvijino lice je bilo strogo pod čeličnim šlemom i kad je Silvija kročila na Templmor aveniju da popriča s njom (jer naravno da je bila tamo gde uvek boravi, gde je Ema trebalo prvo da je potraži), pušila se od besa, jarnosnija nego što ju je Ema ikad videla.

Koliko puta ćeš, pitala je, ovo da uradiš, i Ema je u snu shvatila i kad se trgne iz sna usta joj krvare tamo gde se ugrizla za unutrašnjost obraza u snu, mučeći se, tokom celog sna, da nađe pravu stvar da kaže.

Loše je spavala već nedeljama. Majka kaže daje to posledica noćnih smena koje joj prave kaos od prirodnog telesnog ritma. Majka – ne da bi išta izričito rekla, naravno, pošto je i pored toga sve jasno kô dan, čak i uz pomoć nečeg tako nevinog kao što je ugao njenih igala za pletenje – ne odobrava što Ema volontira na punktu Prve pomoći. Noćne smene, tri ili četiri sedmično, muški redari koji su obično, po Majčinom mišljenju, obični grubijani – kako će Ema ikad da upozna nekog pristojnog tamo? Onda je tu i opasnost vraćanja kući u zoru, iako najveći do puta pređu u grupi ili parovima, a vrlo često ih i poveze neki od vozača iz pomoćnog korpusa. Ne, ne odobrava ona ama baš ništa od toga a samo s ustezanjem ceo aspekt društvene koristi, jer zasigurno

postoje i drugi načini na koje bi Ema mogla da pomogne našoj strani u ratu.

A kako, kaže Ema, možda pletenjem?

Ne da su ikad zapravo vodile ovakve razgovore.

Ali za Emu je dežuranje na punktu bila prva stvar u životu koja je imala smisla: prirodni nastavak svih onih godina koje je provela kao mlađi član Ambulantne brigade Sv. Jovana. Kad bi samo mogla da nadvlada svoje telo!

Onih noći kad nije na dužnosti, ode u krevet čim završi sa ritualom navlačenja zastora za zamračivanje, uzimajući veću dozu aspirina da bi zaspala, ali se budi, uvek, oko tri, a ponekad i ranije, leži tako bespomoćna u tami koja je guši, iz nekog razloga bez snage da upali lampu ili sedi u krevetu i čita knjigu, zatočenica sopstvenih uskomešanih misli, zatravljena škripanjem i kuckanjem i drugim noćnim zvucima kuće, bespomoćno slušajući sat sa klatnom u hodniku kako deli četvrti svojih nemilosrdnih sati, dok ne začuje prvog kosa napolju, kom se ubrzo pridruže crvenđač sa svojim živ-živo živ-živo i žubor drozda, i još jedan mizeran dan počne.

Postoji neka čudna oštra jasnoća misli koje vas pohode u četiri jutru. One blede dok dan ponovo uspostavlja svoju vlast, ali znate da su i dalje tu, strpljive, prepredene, prevarne, čekaju u zasedi sledeći put, i onaj posle njega. U tim momentima kao da znate stvari koje ne možete da izrazite tokom dana. O tome ko ste i kako bi trebalo da vodite svoj život.

Emine ruke se tresu dok prepipavaju noćni stočić u potrazi za čašom vode. Celo telo joj se tresu. Silvijino lice, tako jarosno. Oseća ukus krvi u ustima. Mora da se vrati do Silvije, misli, jer ima stvari koje mora da joj kaže, i ako ih ne kaže... ako ih ne kaže...

Shvata da se nije svojom voljom trгла iz sna. Čak ne ni za slugom nekog očajničkog nagona za samozaštitom... ili begom. Nešto drugo ju je naglo probudilo.

A onda ga ponovo začuje. Otegnuto zaglušujuće zavijanje aviona iznad glave, prepoznatljivo, štekot onoga što mora da je paljba a onda užasni, tupi, mukli trasak.

Ali sirene se, pomisli, nisu oglasile... Napipava prekidač na lampi i u glavi joj se zamuti od iznenadnog bleska svetla. Žmirkajući, na ručnom satu razaznaje da tek što je prošla ponoć. Ustaje, odlazi do prozora. Proviri između zavesa, podigne čošak zastora za zamračenje. Prozor njene sobe gleda na istok u pravcu brodogradilišta, dokova, i može da vidi da je cela dužina obzorja gde bi trebalo da budu u plamenu, okupana ustalasanim crvenim svetlom.

Sklanja zamršenu vlažnu kosu sa čela nadlanicom. Može da oseti svoje srce, i dalje nesmireno od sna, kako iznova bubnja. Dok posmatra, pokušavajući da shvati šta to vidi, začuje se još jedan nalet pucnjave, još jedan jarki blesak, nekoliko sekundi kasnije još jedan glasan zemljotresan udar.

Majko, kaže i ta reč joj grebe u ustima. Majko, kaže ponovo, ovog puta glasnije. Oče, majko, Odri – Pole! Sad već više, posrćući bezglavo kroz sobu, lupivši cevanicu o čošak kreveta.

Budite se! Svi se budite!

Trenutak kasnije, kao da je njen vrisak i njih probudio, oglase se sirene. O, taj njihov nezemaljski vapaj koji se diže i spušta, daleko i blizu i daleko, drevno naricanje koje kao da čupa nešto iz samog dna vašeg stomaka. Koraci, glasovi koji dozivaju, vrata koja se otvaraju, ostatak njene porodice koji se pojavljuje na odmorištu. Odri u spavaćici, kose raspuštene po ramenima koja skakuće dok pokušava da navuče čarape; nerasanjeni Pol u svojoj flanelskoj pižami, Majka sa mrežicom za kosu koja vezuje pojas svog šlafroka od svetlog frotira. Očeva inače zalizana kosa sa brižljivo začešljanim razdeljkom razbarušena dok više na Majku da mu pomogne da nađe naočare,

već više i o gas-maskama o sklanjanju pod stepenice, odmah, za ime boga, požurite, *odmah!*

Dešava se, kaže Odri, glasa jedva čujnog usred sirena. Stvarno? Stvarno se dešava?

Bilo je dva tuceta uzbuna od kako je rat počeo, sve vežbe ili lažni alarmi. Ali ovo...

Koliko puta treba da vam kažem! Gas-maske, više otac. Za ime božje!

Ema žuri nazad u svoju sobu da izvuče kartonsku kutiju ispod kreveta. Zastane, praznog uma, na trenutak. Šta još? Šlem. Kupi pulover prebačen preko stolice, cipele. Ne može a da ne ode još jednom do prozora. Zveket pušaka, zvižduk i šištanje onoga što mora da su bile zapaljive bombe. Proteže vrat kako bi videla odakle bi mogle da dolaze, gde bi mogle da padnu. Zavijanje sirena preseca karakteristično zujanje još jednog aviona, direktno iznad nje, pa još jednog i još jednog. Prozorsko okno zadrhti ispod ukrštenih krep traka. Brzo ustukne korak.

U prizemlju, otac urla. Odmah!

Isuse, vikne Pol. Dokovi – Sajdenhajmski aerodrom!

Trebalo bi da napunimo kadu, padne napamet Emi. Misli kao da joj se javljaju veoma sporo, kao da postoji pauza između trena kad ih pomisli i kad ih čuje. Trebalo bi da napunim umivaonike i kadu. Spušta naramak svojih stvari, odlazi do umivaonika, zapušava ga gumenim čepom, okreće škriputavu ručku za hladnu vodu. Voda grgoće i kulja.

Ema! neko zove.

Dolazim, odgovara. Ali čekaj, zar ne bi trebalo da napunimo umivaonike? Zar neko ne bi trebalo da napuni kadu?

Niko ne odgovara.

Umivaonik se napunio. Čvrsto zavrće slavinu i opet uzima svoje stvari. Jedan poslednji pogled po sobi. Ako bomba padne na kuću večeras, ako zapaljiva bomba probije krov i uništi sve, da li ima nečega što bih želela da spasem?

Nema ničega, pomisli. Ničeg iz ovog života što bih spasila.

A sad su svih petoro u ostavi ispod stepenica. Nemaju podrum, tlo ovde je suviše gnjecavo, vlažno. Nemaju ni Andersonovo sklonište¹, iz istog razloga. Zapravo ga retko ko ima, uprkos informativnoj kampanji i podeljenim brošurama. Ispod stepenica je, rekao je otac, najbezbednije. Dovoljno je dobro za moj najbolji bordo, kaže i ona misli da je to verovatno samo donekle šala. Prašnjave boce su sad naslagane oko njih. Metla polomljene drške. Đubrovnik. Paučina. Neko je prelepio traku preko vitraža u obliku rozete na malom prozorčiću sa šarkama, naslagao kariranu izletničku ćebad u jednom uglu, ali to je sve.

Nismo ovo promislili, misli se ona, i oseća, iracionalnu, nesavesnu želju da prasne u smeh. Nikad nismo mislili da će se desiti. Evo nas, nabijenih kao sardine. Pol se vrti okolo u čučnju. Očeva kolena puckaju dok ih savija, kao veliki matori pauk. Majka kao neka pletilja iz Dikensa, ide klot frket dok glave padaju sa giljotine. Odri, koja je donela džepno ogledalce i češalj u ostavu ispod stepenica u sred bombardovanja, jer bože me sačuvaj da je iko vidi raščupanu.

Do đavola, Pole! Prasne Odri. Hoćeš li prestati da puziš i motaš se i skačeš okolo!

Mir, mir, kaže Majka i podstakne ih da recituju poeziju, kako ne bi čuli buku. Recituju jedno po jedno. Deliće Šekspirovih soneta, pesama Kitsa, de la Marea. Otac deklamuje svoju verziju „Kasabjanke”

¹ Malo i jeftino montažno protivvazdušno sklonište koje je moglo lako da se podigne u dvorištu. Ime je dobilo po ser Džonu Andersonu, kome je britanski premijer Nevil Čemberlen 1938. poverio nadležnost nad protivvazdušnom odbranom. Data skloništa su besplatno deljena porodicama sa niskim prihodima, a imućnijima je naplaćivana jako mala cena (7 tadašnjih funti). Tokom rata je podignuto oko 3,5 miliona ovih skloništa. – *prim. prev.*

*Dečak na palubi stajaše sam
Oko njega požar vreo;
Pronašao je pakovanje Ajvori sapuna
I do obale stigao čist i ceo.²*

Zbog toga Pol prasne u smeh a Odri, koja poeziju shvata ozbiljno, prevrne očima. Kada istroše sve pesme, Majka ih organizuje da umesto toga pevaju crkvene himne. Majka i njena ljubav prema crkvi: Odri i Ema automatski razmene pogled, ali po prvi put Emi zapravo i ne smeta. Opevaju nekoliko tradicionalnih himni, a onda krenu i sa savremenim. „Budi moj vid”: Ema tu voli – reči se pevaju na melodiju stare irske narodne pesme. *Budi moj vid, o Gospode srca mog, nek ništa nemam, sem onog što si Ti...* Koncentriše se da svoj dvoglas usaglasi sa Majčinim i Polovim i Odrinim sopranom, utapajući se što više može, a Očev bariton bruji ispod njihovih glasova.

Oh, ali ovde je zagušljivo, skućeno. Svakih pet minuta nebo blesne magnezijumski-belo: celo nebo se osvetli i jezivo je što to pre osetiš nego što vidiš. Ispod talasa aviona koji lete napred-nazad počinju da čuju zvuk ručnih sirena, što je ohrabrujuće: to su vatrogasci i pomoćni korpus³. Ali nisu, na veliko Polovo razočaranje,

² Pesma engleske pesnikinje Feliše Doroteje Hemans o bici na Nilu između francuske i britanske flote, koja se odigrala 1798, tačnije, pesma je o junačkoj smrti dvanaestogodišnjeg Đokantea Kasabjanke, sina francuskog kape-tana. Originalna pesma počinje stihovima koji se ovde parodiraju:

*Dečak na palubi stajaše sam
Sa koje je utekla posada cela
A olupinu je gutao žarki plam
Koji obasjavaše oko njega tela*

(Priručni prepev J. J. radi pravljenja paralele sa parodijom. Ova pesma ni-kad nije prevedena na srpski.) – *prim. prev.*

³ Pomoćni teritorijalni korpus bio je ženski ogranak britanske armije to-kom drugog svetskog rata. Godine 1941. su sve žene između 20 i 30 godina starosti bile pozvane da se pridruže korpusu koji je imao i mornaričke i

čuli nijedan avion RAF-a⁴. On može da razlikuje, kune se, švapske i naše avione, i pokušava da im krajnje detaljno objasni zašto nemački avioni zvuče kao *vu, vuu, vuuuuuu* za razliku od muklog brujanja naših.

Svako malo Otac pruži svoje dugačke noge i izađe napolje u hodnik, na prednji trem, da se protegne, da pogleda u nebo. Pol ga moli da izađe s njim, Majka to apsolutno zabranjuje. Otac upuzava nazad, stisnutih usana, odmahujući glavom. Nije dobro, kaže. Uopšte nije dobro, uopšte.

*

Satima traje: neumoljivo, nemilosrdno. Mora da su ceo grad sraunili sa zemljom. Kako naša kuća još uvek stoji? Koliko još može da traje?

Ostali su bez pesama, bez himni, ili ostali bez volje za pevanjem. Umesto toga samo sede pokušavajući da broje sekunde između aviona nad glavom i zvuka padajućih bombi kao što se broje sekunde između munje i groma.

Malo posle tri, telefon zazvoni, Otac se javi: pozvali su ga u bolnicu; trebaju im svi dodatni doktori koje mogu da nađu.

O, Filipe, kaže Majka, bleđa kô krpa. O, Filipe.

Oče, kaže Ema, treba li da idem sa tobom?

Ali on već trči na sprat, preskačući po dve i tri stepenice.

Oče! Ema se provlači pored Odri i ispuzava iz ostave, krenuvši za njim na utrnutim nogama. Trebalo bi da krenem s tobom!

vazduhoplovne i transportne snage, i, mada nisu služile direktno u borba-ma, obavljale su sve druge zadatke. Postojale su i dobrovoljačka i zemaljska služba čije su članice predstavljale službu za hitne slučajeve ili pomagale na poljoprivrednim imanjima u nedostatku radne snage. – *prim. prev.*

⁴ RAF (Royal Airforce) – Kraljevsko ratno vazduhoplovstvo tj. britansko ratno vazduhoplovstvo. – *prim. prev.*

Vraćaj se dole, Ema, Otac više, kao da je ona dete. Prati ga, prkosno, pravo do njegove spavaće sobe, pravo do vrata sobice za presvlačenje i dovikne kroz njih: Idem s tobom.

Više ćeš mi smetati nego pomoći, kaže on, i dok je obuzimaju sramota i ogorčenje, već je prošao pored nje i leti niz stepenice. Stiže do gelendera na vreme da se sagne i vidi ga kako grabi svoju crnu kožnu torbu iz hodnika, šušir i kaput sa čiviluka i već je otišao, uz glasan tresak vrata, dok ona stoji tamo, pokušavajući da probere reči.

Ema, doziva je Majka. Za ime boga miloga, vraćaj se ovamo, molim te.

Ema stoji očiju punih besnih suza.

Obučena sam za ovo, kaže. Kada ćete ti i Otac početi da me shvatate ozbiljno, majko? Upravo za ovo sam se pripremala.

Da si im trebala, pozvali bi te, kaže Majka. Dođi sad, nazad unutra.

Hajde, Em, kaže Odri, promaljajući glavu.

Ema dolazi do odmorišta a onda zastaje.

Možda bi trebalo samo da pođem, razmišlja.

Ali Otac je već otišao – eno zvuka ostina kako izlazi i ubrzava – i kako da stigne do Templmor avenije, da samo tumara ulicama?

Trebalo bi da probam da dobijem punkt telefonom, misli, trebalo bi da pokušam da pričam sa Silvijom...

Ali ne uradi to. Majka je u pravu: zvali bi je da im treba, prošli su kroz protokole za svaki mogući slučaj. Silviji niti treba niti je želi. I tako umesto da uradi ono što bi trebalo da uradi, ono za šta se obučavala više od godinu dana, upuže nazad u ostavu i sedne, besno odbijajući Odrinu ponudu da podele cebe, grleći svoja kolena, drhteći ne toliko od hladnoće koliko od jada, beskorisnosti.

Evo nas, pomisli ogorčeno, osmi april 1941. na vrhuncu zapadne takozvane civilizacije, krijemo se u proklesoj ostavi ispod stepenica dok se svet okončava oko nas.

U nekom momentu bolom rastrzano nebo prestaje sa vrištanjem. Nekoliko minuta kasnije – nekoliko minuta tokom kojih se niko nije usudio da pisne, čak ni Pol – uzdižući nalet i usamljeni, postojani, razvučeni ton koji označava prestanak opasnosti.

Znači preživeli smo, pomisli ona, ali čemu?

2.

Pređašnji dan: dok je Odri žurila preko Kornmarketa⁵ u pravcu Ulice Artur, vrata Vulisa su se širom otvorila, kao da su čekala na nju. To je, naravno, značilo da već kasni na posao, ali vođena iznenadnim impulsom, jer takav joj došao dan, što bi baka rekla, okrenula se i ušla. Pored izloženih dekorativnih porcelanskih servisa, emajliranog posuđa sa oznakom *Najbolje domaće!*, pored štanda sa priborom za pisanje na kom bi se obično zadržala sve do kozmetike, redova pudrijera i tečnog pudera, kutijica sa kreonom u kremu i tečnih ruževa koji su svi sijali pod svetlom. Rukom je prešla preko reda karmina.

Ovo nam je najnoviji, procvrkutala je prodavačica sa jarkim hitrim usnama. *Pobednički crvena*. Ili ovde imamo *Grimiz* koji jako lepo ide uz žućkaste tonove kože poput vašeg, stvarno lepo. Ako vam ne smeta da vam kažem.

Odri nije smetalo, ne danas. Danas se samo nasmejala. Nasumično je izabrala zlatnu tubicu, odvrnula je.

Rubinski poljubac, rekla je prodavačica. Ta vam crvena više vuče na plavo. Ali mogla bi da vam pristaje, ide vam i to, dodala je.

Uzeću ga, rekla je Odri. *Rubinski poljubac*: prosto savršeno, osećaj te reči na usnama.

U ženskom toaletu je probala a onda sigurnije nanela karmin potezima levo-desno dok joj usne nisu bile duboko, raskošno crvene. Otac nikako nije odobravao da se devojkice suviše napadno šminkaju. Nesumnjivo će i g. Hamond negodovati. Kao i Ričard.

⁵ Četvrt u centru Belfasta. – *prim. prev.*